

De partijdag in Neurenberg

DOOR

A. PANNEKOEK.

II.

Het karakter van den Neurenberger partijdag was dat van een bevestiging, een konstateeren van het vasthouden aan het revolutionaire karakter der partij. Dat lag niet alleen in de debatten en het besluit over het budgetvraagstuk, maar ook in de behandeling van de Meiviering en van de jeugdorganisatie, waarin hij tegen het vakvereenigingskongres stelling nam.

De beide bronnen, waaruit het praktisch revisionisme in Duitschland zijn levenskracht put, zijn Zuid-Duitschland met zijn kleinburgerlijke verhoudingen, en de vakbeweging. De strijd, die tot handhaving van het revolutionair karakter der arbeidersbeweging gevoerd moet worden, neemt daarom noodzakelijk den vorm aan van konflikten met het Zuiden en van geschilpunten met de vakbeweging.

De verhouding van partij en vakbeweging is in Duitschland zeer eigenaardig, vol innerlijke tegenstrijdigheden. Ze zijn vast verbonden en hebben toch voortdurend geschillen. Ze liggen telkens overhoop en kunnen toch niet buiten elkaar. De in Frankrijk en Engeland heerschende verhouding, dat ze buiten elkaar, onafhankelijk van elkaar staan en ieder op haar eigen gebied werken, is in Duitschland even onmogelijk als de idyllische toestand in Oostenrijk en Denemarken, waar ze nooit ruzie hebben en door de organisatorische wederkeerige doordringing der leidingen haast tot één lichaam versmolten zijn. De oorzaken daarvoor liggen in de bijzondere politieke en economische toestanden in Duitschland.

In de natuur van den vakstrijd ligt een reformistische, niet-onver-

zoenlijke tendenz. De vakvereniging stelt zich als doel, de loonen, den arbeidstijd en andere omstandigheden van den arbeid te verbeteren; Dat is niet een schenden van het kapitalistisch systeem, het is eigenlijk een dóórvoeren van de grondwet der burgerlijke warenproduktie, dat alle waar naar zijn waarde betaald behoort te worden. De kapitalist, die door zijn overmacht den arbeiders minder dan de waarde van hun arbeidskracht vergoedt, is als de koper, die van den nood van een verkooper gebruik maakt, om hem zijn waar voor een schijntje af te koopen. Eerst de vakvereniging maakt de krachten iets meer gelijk; gelukt het haar, het loon aanmerkelijk te verhoogen en den arbeidstijd te verkorten, dan is daarmee voor het eerst een meer eerlijke warenruil bewerkt. Bij het stellen van haar doel behoeft zij dus met haar geest heelemaal niet buiten de sfeer van de kapitalistische wereld te gaan; zij neemt het kapitalisme als gegeven werkelijkheid aan, kan geheel in den dagelijkschen strijd om kleine verbeteringen opgaan, en heeft geen voorstelling van een toekomstige andere maatschappijorde noodig. De sociaaldemokratie gaat ook geheel in den dagelijkschen strijd om hervormingen — in den ruimsten zin genomen — op, maar heeft daarbij voortdurend de voorstelling van het socialisme, als principieele kritiek van de kapitalistische produktiewijze noodig. De partij moet het kapitalisme principieel kritiseeren en haar geheele dagelijksche strijd wordt daardoor tot een onderdeel van haar groot revolutionair doel: de omverwerping van het kapitalisme. De vakbeweging behoeft voor haar strijd slechts de misstanden, de matelooze uitbuiting, de overschrijding van een normale uitbuiting te kritiseeren, en haar doel ligt — theoretisch ten minste — binnen het kapitalisme. Ja, men kan zeggen, kon ze haar doel werkelijk geheel verwezenlijken, de uitbuiting tot een normaal, gematigd peil terugbrengen — waarbij de kapitalist enkel die meerwaarde kreeg, die boven de *waarde* der arbeidskracht geproduceerd wordt — dan zou de scherpste prikkel tot opstand tegen het kapitalisme verdwijnen, zij zou dan als behoudende macht optreden.

Natuurlijk komt het nooit zoover; de kapitalisten willen de uitbuiting zoo ver mogelijk drijven; zij strijden zoo fel mogelijk tegen elke verbetering, tegen het streven der vakbeweging en tegen deze zelf, niet omdat ze zoo gemeen zijn, een ander niets te gunnen, maar omdat de konkurrentie hen dwingt, hebzucht als hun hoogste gebod te beschouwen. De staatsmacht wordt tegen de vakbeweging mobiel gemaakt, machtige fabrikantenbonden brengen de oude overmacht van het kapitaal terug; de krisissen werpen telkens de arbeidersmassa's weer in ellende terug en brengen de te voren veroverde voordeelen in gevaar. Daardoor kan de beperkte opvatting, dat de vakstrijd in het kapitalisme zóóveel verbetering kan brengen, dat men er mee tevreden kan zijn, bij de arbeidersmassa's geen ingang vinden. Ze moeten tegelijk den politieken,

den sociaaldemokratischen strijd voeren, en daarvoor de organen scheppen, waar ze nog niet bestonden. De arbeiders kunnen niet enkel vakstrijders zijn, maar moeten ook — ten deele door de ervaring van den vakstrijd — sociaaldemokraten worden. Maar daardoor wordt het karakter van de vakvereniging niet opgeheven en in zijn tegendeel veranderd. Het karakter van den vakstrijd brengt voortdurende onderhandelingen, verdragen en overeenkomsten mede, omdat zijn onderwerp een warenruil, zijn doel de vaststelling van een warenprijs is; terwijl daartegenover het karakter der politieke beweging dat van een nooit ophoudenden, nooit door eenig vredesverdrag of wapenstilstand onderbroken oorlog draagt. Hoe sterk de macht van de logika der feitelijke werkelijkheid tegenover alle ideeën is, toont juist de praktijk der Duitsche vakbeweging; hoewel de vakbeweging in de revolutionair-politieke school der sociaaldemokratie was opgegroeid en ondanks de rechteloosheid der arbeiders in Pruisen, ontwikkelde zij toch alle burgerlijke tendensen, zij het ook veel minder sterk, die de Engelsche vakbeweging 't zuiverst getoond had, en leiders, die vroeger tot de radikaalste socialisten hadden behoord, ontpopten zich hier als de tamste revisionisten.

Waar de omstandigheden zoo zijn, dat een sociaaldemocratische partij, steunende op burgerlijke vrijheid en rechtsgelijkheid zich steeds meer tot een erkenden politieken factor opwerkt, of in een nog onontwikkeld land moet meehelpen, burgerlijk-politieke eischen te verwezenlijken, die den weg voor het kapitalisme moeten banen, en zij daarom in de politieke praktijk een eind met de bourgeoisie meegaat, komen wrijvingspunten tusschen partij en vakbeweging niet zoo gemakkelijk op. Anders in Duitschland, waar bourgeoisie en proletariaat in de politiek reeds in lijnrecht tegenovergestelde richting gaan, en absoluut niets gemeen hebben. Hier is de politieke rechtsgelijkheid, zoover ze al ooit bestaan heeft, reeds lang volkomen verdwenen; politiek heerscht er het vuistrecht, en de arbeidersklasse heeft voor haar organisaties precies zooveel bewegingsvrijheid, als ze door haar feitelijke macht weet af te dwingen. Zoover vakbeweging erkend en geduld wordt, is het niet, omdat ze door een wet of een recht beschermd wordt, maar omdat het ongeraden en onmogelijk is, haar ten onder te brengen. Een sterke, gewelddadige, reaktionaire staatsmacht, door de bourgeoisie gesteund, om het proletariaat met alle geweld er onder te houden, bewerkte, dat de Duitsche arbeiders vóór alles politiek moesten vechten, om zich elleboogruimte te verschaffen. Deze strijd met de staatsmacht maakt dat de sociaaldemocratische partij noodzakelijk uiterst radikaal en politiek zijn moet; de politieke strijd met de regeering staat vooraan, móét vooraan staan in de gedachten der arbeiders. Zoo kwam het dat een groot deel der in den politieken strijd vooraanstaande partijgenooten de

vakbeweging, die in de negentiger jaren opkwam, met wantrouwen aanzag: waarom de kracht daarop verspillen, terwijl er alles op aan kwam, de politieke macht zoo snel mogelijk te veroveren? Natuurlijk verhinderde dit de massa der arbeiders niet, in de komende jaren hun vakverenigingen op te bouwen; deze zijn nu eenmaal een natuurlijke levensbehoefte voor arbeiders onder het kapitalisme. Ook zagen Marxistische theoretici, zooals Kautsky en Parvus, reeds verder, wat niet verhinderde, dat zij als de incarnatie van het revolutionarisme later door de vakverenigingsmannen 't meest aangevallen werden. In Duitschland werden de sociaaldemokratische arbeiders niet als gelijkgerechtigde burgers aangezien, maar als een soort misdadigers, als bandieten, die het aan hun aantal te danken hadden, dat men ze niet allen achter slot en grendel zette. Ook bij een geheel ontbreken van theoretisch-socialistisch inzicht, dat overal, in Holland zoo goed als in Pruisen, tot een principieel-vijandig standpunt tegenover de heerschende klassen en de regeering dringt, konden de Duitse arbeiders er niet aan denken, ook maar de minste tegemoetkomende houding aan te nemen. Scherp vechten was de boodschap. Was in Duitschland de politieke partij op de Engelsche manier uit de vakbeweging voortgekomen, dan zou ze toch precies zoo radicaal geworden zijn als nu, al was het dan nog meer dan nu een gevoelsradicalisme geweest, dat niet op grondig revolutionair inzicht berustte.

De vakbeweging heeft behoefte aan een zekere mate van burgerlijke vrijheid; waar deze als gevolg van voortdurend vechten op politiek- en vakterrein feitelijk verkregen is, ontstaat licht de illusie, als ware ze rechtelijk vastgelegd. Terwijl de vakbeweging geduld wordt, omdat ze macht heeft en dus de lust ontbreekt, haar ten onder te brengen, komt de illusie op, dat ze erkend wordt en de heerschende klassen haar als een organisatie met gelijke rechten, als b.v. patroonsbonden gaan erkennen. Op die wijze alleen laat zich begrijpelijk maken, hoe de illusie van een staatsmacht, die boven de partijen en klassen staat en ieders gelijk recht erkent, — een illusie, die elders aan het begin van den klassenstrijd staat en door den opkomenden klassenstrijd zelf weerlegd wordt —, hier op het hoogtepunt van een fellen klassenstrijd opduikt. Kenmerkend was in dit opzicht de rede, waarmee de voorzitter Legien het Hamburger vakcongres opende. Na de pogingen tot onderdrukking der vakbeweging opgesomd te hebben, die tot in de laatste jaren voortduren, ging hij voort:

„En toch hebben de regeeringen en de heerschende klassen ongelijk, dat zij de moderne arbeidersbeweging bestrijden. Wanneer Duitschland thans onder de industriestaten een eersten rang inneemt en zelfs den ouden

industriestaat Engeland konkurrentie kan aandoen, heeft het dat niet aan het leger en de oorlogstoerusting te danken, maar aan de intelligentie der duitse arbeiders. Deze intelligentie heeft de arbeidersklasse niet aan de heerschers, maar aan zich zelf te danken. Uit eigen kracht, met behulp van haar organisatie heeft zij zich tot een machtfaktor in het economische en politieke leven opgewerkt. De regeeringen kunnen haar wel nu en dan uit den weg gaan, maar zich aan onzen invloed onttrekken, kunnen ze ook niet meer. Zonder de arbeidersorganisaties kan het Rijksbureau voor Statistiek geen arbeidersstatistiek maken. Wij hebben de gevraagde hulp steeds met plezier verleend. Maar op den duur is het een onhoudbare toestand, dat de eene regeeringsafdeeling onze hulp vraagt, en de andere niet doet, of we er niet zijn. Wij zullen de volle erkenning der regeeringen *afdwingen*, er om *vragen* zullen we niet. Om dat goed duidelijk uit te laten komen, hebben wij de regeeringen, die zich op het kongres tot bescherming der huisarbeiders, waar over de verbetering van de ellende dezer meest onderdrukte arbeiders gehandeld werd, niet hebben laten vertegenwoordigen, niet op ons kongres uitgenoodigd. Dit kongres zal ook zonder officieele vertegenwoordiging een vooruitgang beteekenen naar de volkomen rechtelijke erkenning der duitse vakverenigingen”.

Duidelijk spreekt hier de voorstelling, dat de staat een onpartijdig, boven de strijdende klassen staand orgaan, nog wel niet heelemaal is, maar toch meer en meer moet en zal worden. De sterkste vesting van den vijand, wordt hier, zooals Parvus het uitdrukte, voor een neutrale positie aangezien. Om de aanvoeders van den vijand te straffen, omdat zij ons niet als onschuldige vrienden aanzien, worden ze niet op ons kongres uitgenoodigd! Uit den wensch naar een burgerlijken rechtsstaat, waarin de vakverenigingen als erkende organen van een niet-meer-revolutionair proletariaat een gebreideld, dragelijk kapitalisme bewerken, ontstaat de toekomstvoorstelling, dat de reaktionaire regeering meer en meer liberaal zal moeten worden. Hier ontmoet zij de politieke revisionisten zooals Heine, Bernstein, Calwer, die zich een soortgelijk ontwikkelingsbeeld vormen: door de vereenigde krachten van liberale bourgeoisie en proletariaat moet de regeering der jonkers en kartelmonopolisten omvergeworpen en een liberaal rijk van kleinbourgeoisie en vrije konkurrentie gevestigd worden. Zoo treffen revisionisten en vakverenigingsleiders elkaar. Het merkwaardige is daarbij, dat wat de een als neutrale bondgenoot aanziet, voor den ander juist *de* vijand is; de vakleiders willen, dat de regeering onzijdig blijft, terwijl zij met de kapitalisten vechten, en de revisionisten hopen, met hulp van deze zelfde kapitalisten de regeering om te gooien! Op het inzicht, dat kapitalisten en reaktionaire regeering hand in hand gaan tegen het proletariaat, berust daartegenover de revolutionaire taktiek der sociaaldemokratische partij.

De revisionistische gezindheid van de leiders der vakbeweging is hieruit begrijpelijk; niettemin brengt hen deze gezindheid in konflikt

met het proletarisch karakter der vakorganisatie. Dit kwam vooral in de Zuidduitsche budgetkwestie uit. De vakleiders hielpen de revisio-nisten bij hun pogen, de innerlijke geslotenheid der partij te verbreken en het „Correspondenzblatt der G. C.” kritiseerde de aangenomen motie over de budgetkwestie zeer heftig. En toch zouden de vakvereenigingen het meeste er onder geleden hebben, als de Zuidduitschers hun zin gekregen hadden. Streng discipline en eenheid groeit het allersterkst als noodzakelijke arbeidersdeugd uit den vakstrijd op, en het is nog niet zoo lang geleden, dat de vakbonden onder hetzelfde particularisme te lijden hadden, dat nu in Zuidduitschland gepropageerd werd.

Ondanks alle tegenstrijdigheden is het toch geen ijdel woord, dat partij en vakbeweging één zijn. Ze zijn op elkaar aangewezen, moeten als de beide organen van eenzelfde arbeidersbeweging voortdurend hand in hand gaan. Maar het wordt nu ook begrijpelijk, dat hun samengaan als het ware een huwelijk met voortdurende ruzie is. In de telkens weer nieuwe wrijvingen tusschen partij en vakbeweging komen de innerlijke tegenstrijdigheden van de geheele maatschappelijke ontwikkeling, komt direct de tegenstrijdigheid tusschen de behoefte van een hoog ontwikkelde vakbeweging en het reaktionaire karakter van den staat in een door een sterke arbeidersbeweging bedreigde burgerlijke maatschappij uit.

Men herinnert zich nog voor drie jaren het konflikt tusschen de beide takken der arbeidersbeweging over de massastaking — in den grond een konflikt tusschen hun beider opvattingen over de toekomst — zich uitend in de tegenstrijdige besluiten van het vakkongres in Keulen en het daaropvolgend partijkongres in Jena. Het vakkongres verwierp het nieuwe strijdwapen volstrekt, het partijkongres wilde het in studie nemen. Het vakkongres zag de toekomst vol zonneshijn; met de beproefde strijdmiddelen van parlementarisme en economische stakingen zou men tot steeds grooter vrijheid en welvaart komen; de partij zag ernstige revolutionaire konflikten in het verschiet, waarvoor haar, mede door de lessen der Russische revolutie de politieke massastaking een noodzakelijk strijdwapen toeleek. Hier bleek nu echter al dadelijk, hoe logisch onmogelijk een konflikt op dit terrein was. Want een politieke massastaking is slechts mogelijk als aktie der vakorganisaties — tenminste naar de in de Deutsche partij heerschende opvattingen, die haar niet als een revolutionaire uitbarsting, maar als een doelbewuste, overlegde aktie der organisaties beschouwden. Zou er ooit van zulk een aktie sprake kunnen zijn, dan moesten vakbeweging en partij daarin samenwerken, en het daarin eens zijn.

Zoo kwam, na heel wat geharrewar, de verzoening in 1906 op den Mannheimer partijdag. De daar aangenomen resoluties bevestigden het besluit van Jena, verklaarden dit, op aandringen der vakleiders, kurieus

genoeg, niet in strijd met dat van Keulen, spraken de belangrijkheid der vakbeweging en de noodzakelijkheid van voortdurende samenwerking uit, en in 't bijzonder zouden voor alle akties, die beiden aangingen, b.v. bij massastakingen, de centraalbesturen (dus partijbestuur en „General Commission” der vakbonden) overleg plegen.

Rosa Luxemburg heeft in haar brochure over de Russische revolutie de Deutsche arbeidersbeweging met een pyramide met twee spitsen vergeleken; boven schijnen ze twee, maar beneden, in de massa zijn ze een. Daarin wortelt de werkelijke eenheid. Naar 't Mannheimer besluit zou voortaan de uiterlijke eenheid door een samenoverleggen der beide spitsen verzekerd worden. Met het resultaat van dezen vorm van samenwerking had het Neurenberger kongres zich bezig te houden.

Natuurlijk was het ondenkbaar, ook voor de knapste koppen, om de tegenstrijdigheden, die in de natuur der beide vormen der arbeidersbeweging liggen, op te heffen. Een overeenstemming kon slechts ten koste van de eene of de andere tendens verkregen worden, en het hing er van af, welke in elk bijzonder geval de sterkste realiteit achter zich had. De schoone samenwerking en eenheid in de afgelopen jaren, die vooral door de vakleiders hartroerend geprezen werd, bleek nu hierop neer te komen, dat het partijbestuur, zooals iemand het op het kongres uitdrukte, „de gevangene der G. C.” was, aan den leiband der G. C. liep en dat de opvattingen der vakbeweging in de gemeenschappelijke besluiten den doorslag gaven. Reeds uiterlijk kwam het daarin te voorschijn, dat het resultaat dezer overleggingen aan de partijgenooten voor 't eerst uit redevoeringen of tijdschriftartikelen van vakvereenigingsleiders bekend werd. Natuurlijk moest daardoor het P. B. in konflikt komen met de massa der partij.

* * *

De beide punten, waarover het verschil nu liep, waren de Meiviering en de Jeugdorganisatie. Over beiden had het vakvereenigingskongres te Hamburg besluiten genomen, die in strijd waren met de revolutionaire opvattingen der partij. Zoo stond nu tusschen Hamburg en Neurenberg weer een dergelijk konflikt voor de deur als voor drie jaar tusschen Keulen en Jena. Maar het vakkongres stond ditmaal zooveel sterker, omdat de G. C. het P. B. aan haar zijde had gekregen. Het waren de gemeenschappelijk door P. B. en G. C. vastgestelde besluiten en resoluties, die door het Hamburger kongres onveranderd goedgekeurd werden, en nu als vruchten van het „overleg” met veel grooter autoriteit aan het partijkongres ter aanneming voorgelegd waren.

Meiviering beteekent in Duitschland werkstaking op 1 Mei. Dat iedereen 's avonds naar vergaderingen, feestelijke bijeenkomsten e. d.

gaat, spreekt vanzelf. Maar het niet-werken geeft er eerst het bijzondere aan, en wie daarin verhinderd is, wordt gerekend, niet mee te vieren, al is hij er 's avonds ook bij. Het Duitsche woord „feier” beteekent niet enkel viering, maar ook rusten, ophouden met werken, staken. Over deze soort „Maifeier” handelen de geschillen. En in dit opzicht is de Meiviering van den aanvang af, een voortdurende bron van geschillen geweest. 't Begon dadelijk in 1890, toen de Rijksdagfractie de voorgenomen stakingen op 1 Mei afried, omdat de ondernemers daarin aanleiding tot uitsluitingen zouden vinden, die toen op vele plaatsen ook doorgevoerd werden. Bij het scherpe karakter van den klassenstrijd in Duitschland kan van een vrijnemen met goedvinden der ondernemers bijna nooit sprake zijn; wanneer deze hun dreigement met uitsluiting niet ten uitvoer brengen, of ze zeer kort maken, is het, omdat ze hun arbeiders niet missen kunnen, of de macht der organisaties duchten. Door den ruggesteun der sterker wordende vakbonden konden de arbeiders de Meiviering mettertijd algemeener doorvoeren. Daartegenover begonnen echter de steeds meer opkomende tariefovereenkomsten een belemmering voor de Meiviering te worden. Het is aan de vakbeweging nog niet gelukt — misschien, om 't hopelooze van de poging ook nauwelijks geprobeerd — bij het sluiten der tariefverdragen het recht op Meistaking vast te leggen. De ondernemers verzetten zich met de meeste beslistheid tegen een dergelijke concessie aan de revolutie; en nergens komt zoo klaar voor den dag, als hierin, dat bij deze verdragen de vakbonden nog steeds de zwakste zijn. Door de tariefovereenkomst worden de Meistakingen tot onwettige daden, tot een soort contractbreuk, die de afzonderlijke leden misschien niet schuldig maakt, maar toch den vakbond de handen bindt en hem verhindert, bij de Meiviering achter zijn leden te staan en door zijn macht de ondernemers van wraakmaatregelen af te houden. Dit was een der redenen, waarom vele partijgenooten indertijd ten opzichte van de voortreffelijkheid der tariefovereenkomsten eenigen twijfel uitten.

De nuchtere, geheel op het tegenwoordige en tastbare gerichte vakvereinigingsgeest kon in de Meiviering, die van nature een revolutionaire demonstratie is, geen behagen vinden. De oudere leiders, die nog in de school der sociaaldemocratie zijn opgegroeid, al mogen ze nog zoozeer den revolutionairen zin verloren hebben, weten toch nog te veel van de beteekenis, die de Meiviering voor de socialistische massa's heeft, om zich er scherp tegen te verzetten. De jongere voormannen echter, die in de school der vakbeweging zijn opgegroeid, haar ideeën geheel in zich hebben opgenomen, leggen zich minder terughouding op. Door hen werd herhaaldelijk, o. a. te Hamburg, openlijk uitgesproken: De Meiviering doet ons niets dan kwaad, ze belemmert onzen vakstrijd en ze moet, hoe eer hoe liever, afgeschafte worden. Deze opene of

bedekte tegenzin en tegenwerking wekte in de partij steeds meer ontstemming en werd als een der redenen aangezien, die het opkomen van een krachtige indrukwekkende Meiviering tegenhielden.

In de phase, waarin de Duitsche arbeidersbeweging nu verkeert — die van stille voorbereiding en rustigen groei der organisaties — is aan een steeds algemeener worden der Meiviering slechts dan te denken, wanneer de geheele strijdende klasse diegenen ondersteunt, die tengevolge van het Meistaken uitgesloten worden. Daarmee wordt 't afschrikkende aan de uitsluiting ontnomen, en de spits van dit wapen afgebroken; daarmee alleen is te bereiken, dat de uitsluitingen ophouden, tenzij natuurlijk in die gevallen, waar de ondernemers een uitsluiting wenschen en een voorwendsel zoeken. Het beste en krachtigste middel was zeker, dat de vakbonden met hun groote kassen dit aanpakten; maar deze willen niet en kunnen ook niet, daar hun eenerzijds door de tariefverdragen de handen gebonden zijn en zij anderzijds voor hun strijd met de ondernemers, die met stakingen en uitsluitingen gevoerd wordt, zelf den gunstigen tijd willen en moeten kunnen uitzoeken. De Duitsche delegatie op het internationale Stuttgarter-congres, die voor de helft uit vertegenwoordigers der vakbonden, voor de helft uit die der partij bestond, stelde in een bespreking vast, dat de vraag naar ondersteuning der slachtoffers geregeld moest worden en droeg aan P. B. en G. C. op, daarover overleg te plegen.

Korten tijd voor de Meiviering van dit jaar werd het resultaat van het overleg bekend gemaakt. Aan plaatselijke commissies uit partij- en vakbeweging werd opgedragen, „voor een waardige viering zorg te dragen”; ter ondersteuning der uitgeslotenen werd aanbevolen door plaatselijke inzamelingen fondsen bijeen te brengen. Daardoor werd de Meiviering tot een lokale zaak, een soort plaatselijk feestje gemaakt, waarbij elke plaats zelf de kosten moest opbrengen, tot een persoonlijke zaak, die de organisatie, de arbeidersbeweging niet aanging. In partijkringen werd deze overeenkomst dan ook haast algemeen met afkeuring ontvangen. Hier en daar werd openlijk uitgesproken, dat zij enkel ten doel had, de Meiviering een zachten dood te doen sterven. Deze ontevredenheid kwam ook duidelijk uit in het groote aantal moties en besluiten, die als voorstellen der plaatselijke afdelingen op den beschrijvingsbrief voor het Neurenberger-congres stonden. Geen enkele was er mee tevreden. Sommigen stelden voor, geen recht op ondersteuning toe te kennen, zoodat de vroegere toestand hersteld zou worden. Andere voorstellen sloegen andere manieren tot ondersteuning voor, waarbij de kosten uit de kassen of apart door partijgenooten en vakvereinigingsleden over 't heele land, deels vrijwillig, deels door vaste heffingen zouden opgebracht worden. In zijn referaat zei Richard Fischer uit naam van het P.B. daarover: de centrale kassen mogen er

niet voor gebruikt worden. De partijkas dient voor den politieken strijd en haar jaarlijksche inkomen van 600.000 Mark zou meer dan verdubbeld moeten worden, om de uitgeslotenen te kunnen steunen. Kunnen dan de centrale vakvereenigingskassen niet aangesproken worden? „De in de G. C. vertegenwoordigde vakbonden hebben bij monde hunner vertegenwoordigers aan de conferentie eenstemmig verklaard, dat zij daarvoor geen verantwoording op zich nemen kunnen. Van een centralen bond is onmogelijk te verwachten, dat hij voor de geldelijke gevolgen van besluiten opkomt, waarop hij geen invloed kon uitoefenen en die van plaatselijke omstandigheden afhangen”. Ook verklaarden deze vertegenwoordigers, dat hun contributies te laag waren om zulk een verplichting bij alle andere verplichtingen op zich te nemen. Dan een landelijk fonds. Maar aan vrijwillige bijdragen komt alleen voor aktueele kwesties voldoende binnen. Tegen gedwongen bijdragen van alle partij- en vakbondleden, die zelf niet staken op 1 Mei, verzetten zich weer de vakbonden, die verklaarden, dat ze dan een groot aantal der pasgewonnen nieuwe leden zouden verliezen. En daarom was hetgeen men tenslotte besloten had, de eenige uitweg, het eenige bruikbare middel geweest. En daarom, eindigde Fischer, verwerp gerust alle voorstellen, die een nieuw overleg eischen, want wij kunnen niets anders bedenken.

De argumenten der G. C., die Fischer hier in kommissie aanvoerde, waren niet overtuigend; zooals in het debat opgemerkt werd, hadden de plaatselijke partijafdeelingen evenmin over het al of niet staken te beslissen, omdat dit op fabrieksvergaderingen werd uitgemaakt. Overtuigend en afdoend was echter het argument, dat de leiders der vakbeweging niets anders wilden. Hier lag niet de schuld aan diplomatieke onbekwaamheid of gemis aan vindingrijkheid van het P. B. maar aan den geest, die in de leiding der vakbeweging heerscht. Van hun zijde was op een regeling der ondersteuning aangedrongen, omdat zij er vroeger mee in zaten, als hun leden door de Meistaking uitgesloten werden; bij de bespreking dezer regeling verklaarden ze elken anderen weg voor onmogelijk dan dien eenen, die overal als onpraktisch werd gevoeld, enkel in staat, het Meifeest te laten verlopen.

Zoo was de ondersteuningsvraag, zooals Rosa Luxemburg in het debat uitsprak, tot de strik geworden, waarmee de Meiviering gewurgd zou worden. Niet ondersteunen ware het beste middel, om uitsluitingen te voorkomen, maar een zoo algemeen mogelijke staking, Zoolang een deel staakt, is de uitsluiting als wraakmaatregel mogelijk; als bijna allen staken, niet meer. Zij wees op Russisch-Polen, waar trots reaktie en depressie de arbeidsrust op 1 Mei zoo goed als algemeen doorgevoerd werd en daarom geen wraakmaatregelen ten gevolge had. In dergelijken zin uitten zich andere sprekers, die uit hun ervaring voor-

beelden meedeelden, hoe juist door het telkens remmen vanwege de besturen de ondernemers dapper in 't uitsluiten en de arbeiders aarzelend waren geworden. Het is ook buiten twijfel dat het steeds tot voorzichtigheid aanmanen door de leidende besturen de spontane energie der arbeiders geweldig belemmerd heeft; zonder dit remmen zou ongetwijfeld, zij het ook onder zwaarder strijd, de Meiviering in de groote steden veel grootscher en algemeener geworden zijn. Zooals de toestand nu is, onder de bestaande politieke verhoudingen in Duitschland, zou een goede regeling der ondersteuning veel kunnen doen om de Meiviering imponanter te maken.

Zooals te verwachten was, verwierp de partijdag dat deel van de overeenkomst, waarin de lokale regeling der ondersteuning aanbevolen wordt; en hij droeg aan het P. B. op, voor een betere regeling nieuwe besprekingen met de G. C. aan te knopen. Natuurlijk heeft dit besluit meer een theoretische beteekenis als symptoom, dan een praktische. De partij heeft daarmee het standpunt der vakbonden afgewezen, en haar eigen revolutionaire opvatting van de Meiviering bevestigd en gehandhaafd. Maar de eigenlijke hindernis, den burgerlijken geest in de leiding der vakvereenigingen, kan zij niet opheffen en daarom kan van een nieuwe, betere praktische regeling ook geen sprake zijn. Het P. B. is natuurlijk niet in staat, veeren van een kikvorsch te plukken, en met den besten wil der wereld zou ze geen betere regeling kunnen bedenken, als de G. C. niet wil. Het blijft dus bij het oude; de Meiviering zal op de geestdrift der massa's moeten blijven berusten, zal niet verdwijnen, maar ook niet geweldig groeien, totdat de tijd komt, dat een revolutionaire situatie en een scherper klassenstrijd haar voor het eerst tot een spontane massabeweging zullen maken.

* * *

De organisatie der jeugd in Noordduitschland heeft van begin af aan een ander karakter gedragen, dan die in andere landen, wier voorbeeld ook in het vrijere Zuidduitschland nagevolgd was. In andere landen staat het karakter van rekrutenschol der sociaaldemokratie en van strijd tegen het militarisme op den voorgrond; daardoor wordt ze tot een organisatie, die zich op het terrein der politiek beweegt, en aan de algemeene beweging meedoet. De Pruisische wet maakte echter een meedoen van jeugdige personen aan politiek vrij wel onmogelijk. Er bestaat hier de verplichting, aan het herhalingsonderwijs deel te nemen, en de leerlingen der herhalingsscholen staan eenigszins onder toezicht van de „Schulbehörden” ook buiten de school. Dan bestaat een regeling van het leerlingwezen, waarbij aan de meesters, bij wien een leerling in de leer is gedaan, een deel van het ouderlijk gezag in

de handen gelegd wordt. Deze achterlijke, met den geest van het oude kleinbedrijf en het daarop berustende staatsabsolutisme doortrokken regeling, die de jonge lieden als onmondige kinderen beschouwt, heeft vooral ten doel, aan het kleinbedrijf weerlooze voorwerpen ter uitbuiting te verzekeren. Het achterlijke kleinbedrijf, dat zich alleen door goedkope arbeidskracht uit te buiten, op de been kan houden, vindt deze arbeidskracht in de „leerlingen”, die, door een zooveel jarig leercontract in hun handen gegeven, volgens de wet in alles, wat hun leermeester gebiedt, te gehoorzamen hebben.

Om de misstanden, die hieruit voortkomen te bestrijden, hebben de leerlingen zelf een bond van jonge arbeiders gesticht, waarbij zich ook, hoewel in veel geringer getal, jonge fabrieksarbeiders aansloten, die niet onder leerlingscontract werken. Zij maakten de gevallen van erge uitbuiting en mishandeling van leerlingen in hun blad bekend, waarschuwden tegen zulke meesters, sprongen in de bres voor die leden, die kwestie met hun meester hadden en wisten daardoor herhaaldelijk met goed gevolg de ernstige misstanden, waaronder ze leden, te bestrijden. Zooals natuurlijk is, waar jonge arbeiders in een strijdende vereeniging samen zijn, groeide tegelijk de drang zich socialistisch te ontwikkelen, en de belangstelling voor de arbeidersbeweging, waarvan ze zichzelf als een jonge spruit beschouwden. De jeugdorganisatie is hier dus uit de economische uitbuiting, als een eigenaardig soort vakvereeniging ontstaan. Ze stemt daarin overeen met de Oostenrijksche jeugdbeweging, bij wie ook, onder een dergelijke leerlingswet als hier, de strijd tegen de uitbuiting der leerlingen in het kleinbedrijf een hoofdzaak vormt.

Terwijl ze echter in Oostenrijk reeds lang bestaat en sterk is, is ze hier nog eerst weinige jaren oud, en nog klein; de christelijke jongelingsvereenigingen zijn tienmaal zoo groot. Alle oorzaken voor dit achterblijven hier uit te pluizen, zou te ver voeren; voor een deel liggen ze in de onverschilligheid en geringschatting, die de massa der arbeiders voor een beweging van „kwajongens” voelt. Doordat de oude gezagsgeest door het geheele pruisische staatsstelsel van bevoogding-van-boven en onderworpenheid-onder als 't ware met geweld voortdurend in de menschen gehamerd wordt, is het geen wonder, dat de massa der arbeiders ook nog niet zoover is, dat ze de jongeren als jonge kameraden, als zelfstandige personen met eigen wil en eigen recht beschouwen. Daarom werd van deze zijde niets gedaan, om de jeugd aan te moedigen, zich door middel van een eigen organisatie tot zelfstandige toekomstige strijders te ontwikkelen.

De bemoeienis der ouderen kwam eerst, toen de jeugd zich uit eigen initiatief had georganiseerd en daarmee voor sommige tendensen der arbeidersbeweging lastig begon te worden. In vele fabrieken is de verhouding maar al te dikwijls zoo, dat de oudere arbeiders de jongens

en de leerlingen als voetveeg gebruiken, ze affakkeren, als knechtjes behandelen en zelfs muilperen uitdeelen. Een zekere animositeit bestaat daar dan tusschen beide groepen, en de vakvereenigingslui zagen het niet graag, dat de jongens door hun vereeniging wat pretenties kregen, en zich niet meer voor alles lieten gebruiken. Aan den anderen kant trachten de ondernemers de jongens voor het bedienen derzelfde machines te gebruiken, als de ouderen; dit werd een gevaar voor den vakstrijd en dwong sommige vakvereenigingen, de jonge vakgenooten beneden 18 jaar in jeugdafdeelingen aan zich te verbinden. Daardoor ontstond een concurrentie met de jeugdorganisatie, die dezelfde personen tot zich trachtte te trekken. Ook mag bij sommige leiders de vurige, revolutionair gezinde geest, die natuurlijkerwijze de socialistische jeugd bezielt, en dien zij meebracht, als ze met 18 jaren in de vakvereeniging overtrad, een beetje ergernis gewekt hebben. Zoo rijpte de opvatting, dat de jeugdorganisatie, aan zich zelf overgelaten, een verkeerden kant uitging, een „mislukte onderneming” was, en dat het noodig was, dat de ouderen de opvoeding der jeugd ter hand namen, om die in beter, bezadigder banen te leiden. Het waren vooral de leiders der vakbeweging Legien en Robert Schmidt, die zich tot tolk dezer opvatting maakten, toen zij na vele samensprekingen het P. B. voor hun opvatting wonnen. Wel had de Mannheimer partijdag op voorstel van Karl Liebknecht zijn sympathie voor de opkomende jeugdbeweging uitgesproken, maar bij de massa, vooral der oudere partijgenooten in Berlijn, bestond weinig sympathie voor de eigenwijsheid en het zelfstandig zelfbewust optreden der jongelui.

Zoo kwam een gemeenschappelijke motie van P. B. en G. C. tot stand, waarin uitgesproken werd, dat een eigen jeugdorganisatie overbodig was, dat de vakvereenigingen de economische, de partij de politieke belangen der jeugd zouden waarnemen en beide te samen de jeugd zouden opvoeden. Een voorwendsel voor deze poging om de zelfstandige jeugdorganisatie te vernietigen, leverde de nieuwe Deutsche vereenigingswet, die de deelname van personen beneden 18 jaren aan politieke vereenigingen en vergaderingen verbood. Daarmee was een vereeniging als de Zuydduitsche Jonge Garde onmogelijk geworden. In plaats van nu het Noordduitsch statuut aan te nemen, ontbond ze zich echter op aandringen van haar vroegeren leider Frank. Voor Pruisen bleef de toestand vrijwel gelijk, en daarom was het maar een foefje, dat de jeugdorganisatie nu wettelijk onmogelijk was geworden.

Het Hamburger kongres nam na een referaat van Robert Schmidt de gemeenschappelijke motie aan, hoewel een paar stemmen voor de zelfstandigheid der jeugd opkwamen. In de partij kwam echter meer en meer, naarmate men de zaak beter onder de oogen zag, het bewustzijn op, dat de opgroeiende jeugdorganisatie niet zoo

eenvoudigweg vernietigd mocht worden. Tegenover jonge arbeiders, die door de kapitalisten uitgebuit worden en niet van oudere kameraden afhankelijk zijn, kunnen deze laatsten zich niet eenvoudig als voogden gedragen, die over de jongeren kommandeeren. Het eenige gevolg zou zijn, dat de energieksten aan hun organisatie toch vasthielden, die dan, door de partij afgestooten, in anarchistisch vaarwater terecht zou komen, en voor de beweging erger dan nutteloos zou worden. De economische belangen der jonge arbeiders kunnen alleen door henzelf waargenomen worden, zij het dan ook, dat hulp der bestaande organen der arbeidersbeweging gewenscht is. Een goede socialistische opvoeding der jeugd kan alleen plaats vinden, als zij zelf dit als een eigen zaak beschouwt, niet als een van boven opgelegde school, waarbij zij alleen passief blijft. Bij de socialistische opvoeding behoort ook de karaktervorming, de opvoeding tot zelfstandig handelen, die alleen uit eigen praktijk, uit aktief optreden kan voortkomen.

Het bleek dan ook uit de overal gehouden vergaderingen voor den partijdag, dat de partij zich met de gemeenschappelijke resolutie van P. B. en G. C. niet zou vereenigen. Ook in Berlijn brak deze stemming krachtig door. Het P. B. had daarom voor den partijdag een nieuwe resolutie gemaakt, half visch en half vleesch; daarin werd gezegd, na opsomming van alles wat ter opvoeding der jeugd gedaan moest worden: om dit doel ook zonder zelfstandige jeugdorganisatie te kunnen bereiken, moeten enz. . . . In het referaat van Müller bleek het P. B. door de stemming in de partij ook al heel wat bijgedraaid te zijn, en werd ontkend, dat men ooit plan had gehad, de zelfstandige jeugdorganisatie aan te tasten. Deze nieuwe resolutie kon echter niet bevredigen, daar ook daarin de vernietiging dezer organisatie nog als een mogelijkheid uitgedrukt werd. Daar echter de budgetstrijd veel tijd zou kosten, werd een kommissie van 17 uit het kongres benoemd, om een betere motie te maken. Hoewel deze kommissie in overgrootte meerderheid op het standpunt stond, dat de zelfstandige jeugdorganisatie behouden moet blijven, heeft zij naar een vorm gezocht, die den partijdag niet in te uitdrukkelijke tegenstelling tegen de vakvereenigingen zou brengen, omdat juist op het gebied der jeugdbeweging geharrewar en tegenwerking tusschen partij en vakbeweging een hoop kwaad kon stichten. Ze heeft daarom elke vermelding der jeugdorganisatie uit de motie weggelaten en alleen de taak van partij en vakbeweging omschreven. Deze door Haase opgestelde resolutie luidt:

„De bevordering van het streven naar ontwikkeling der jeugdige arbeiders en arbeidsters is een belangrijke taak in den bevrijdingsstrijd der arbeidersklasse.

De partijdag legt aan de organisaties de verplichting op, er voor te zorgen dat de arbeidersjeugd in den zin der proletarische wereldbeschouwing opgevoed wordt.

Om dit doel te bereiken, worden voordrachten gehouden, die aan het begripsvermogen der jeugd aangepast zijn. Daarnaast wordt door samenkomen met ernstig en met vroolijk doel, door spel en sport en onderhoud de gezelligheid bevorderd. Tot dit doel worden in elke plaats bijzondere kommissies gevormd, die uit vertegenwoordigers der partijafdeelingen en der vakvereenigingskartellen, onder medewerking van vertrouwenspersonen der jeugdige arbeiders worden samengesteld. Onder de leden moet minstens eene vrouwelijke partijgenootte zijn.

De deelname aan de voordrachten en zoo mogelijk ook aan de bijeenkomsten is kosteloos.

De kommissies moeten er voor opkomen, dat de vakvereenigingskartellen de bescherming der jeugd op zich nemen. De partijdag draagt aan het partijbestuur op, een orgaan tot ontwikkeling der jeugdige arbeiders en arbeidsters uit te geven. De zorg voor de economische belangen en de beslissing over politieke vraagstukken blijft de taak van de vakvereeniging en van de politieke organisatie”.

Uit de toelichting, die Haase uit naam der kommissie hierbij gaf, bleek, duidelijk, dat mocht naar den vorm aan de te Hamburg aangenomen motie zeer ver tegemoet gekomen zijn, in het wezen de zelfstandige jeugdorganisatie als verdedigster der belangen van de uitgebuitede leerlingen tegen de meesters erkend werd. De regeling werd als voorloopig betiteld; de komende jaren moeten toonen, op welke wijze zich deze kommissies, hun werkring naast en samen met de jeugdorganisatie ontwikkelen. Met dezen vorm vereenigde zich het P. B.; ook de aanwezige vakvereenigingsleiders legden zich er bij neer en de resolutie werd zonder discussie aangenomen.

Zoo is de aanval op de opkomende jeugdbeweging afgeweerd. Hij heeft dit goede gehad, dat door de besprekingen in de partijpers de aandacht op haar waarde gevestigd, en de vroegere onverschilligheid en geringschatting geweken is. Men mag nu met vertrouwen een geweldige ontwikkeling der jeugdorganisatie verwachten. Evenals de vrouwenbeweging in de Deutsche partij in korte jaren reusachtig gegroeid is, omdat ze, nadat eenmaal haar waarde erkend was, op een breede partijbeweging kon bouwen, zoo zal het nu vermoedelijk ook met de organisatie der jeugd gaan.